

Som kritisk referent til Politiken tilbragte Henrik Cavling St. Hans Nat 1886 ved Helene Kilde og Grav. Han ønskede personlig at opleve den mystik, der knyttede sig til disse steder. 2 år senere gengav han sine oplevelser fra 1886 i en stor artikel i Politiken før 26. juni 1888 under overskriften: *St. Hans Nat ved Helene Kilde* og undertegnet *Henrik*. Artiklen blev medtaget i bogen: *Nogle Avisartikler af Henrik Cavling 1855-1910*, som blev trykt som manuskript i anledning af, at Cavling i 1910 havde været knyttet til Politiken i 25 år. Efter indhentet tilladelse fra redaktør Cavlings datter, fru Else Clausen, Gentofte, bringer vi her artiklen fra 1888, som indtager en absolut særstilling i den iøvrigt meget righoldige litteratur om emnet.

E. E.

J. Sonne: De syges søvn på Helenes grav. 1847.

ST. HANS NAT VED HELENE KILDE

Fra Hillerød kom jeg igaar Aftes med en Bondevogn til Tisvilde, hvor min Opgave var at undersøge, om der endnu St. Hans Nat 1886 kommer Syge til Helene Grav. Jeg begav mig straks til Kilden, hvor Oldingen Jørgen Hansen fortalte mig om Vandets lægende Kræfter. Derefter fortabte han sig i Mindeme om, hvad Kilden havde været i hans Ungdom. Dengang kom der hver St. Hansaften lange Vogntog rullende med Syge, og det var Syge, der St. Hansmorgen drog bort, efterladende deres Kæppe og Krykker ved Kilden.

Jeg fulgte ikke mere med, thi under Jørgens Fortælling, var jeg bleven opmærksom paa et storartet Skuespil, der aabenbarede sig ude over Havet. Et saa vældigt Purpur af Sol, Himmel og Hav havde jeg endnu aldrig set Mage til. Det var saa overvældende, at det tilsidst ogsaa gjorde Indtryk paa den Gamle. Han rejste sig og ytrede, at en smukkere St. Hansaften havde det ikke været længe. Med disse Ord rokkede han hen til Kilden for at byde nogle Fremmede et Glas af Helgenindens Vand.

Jeg forlod Kilden og rettede mine Fjed mod Graven, der ligeledes ligger i storslaaede Naturomgivelser: Mellem bugnende Kornagre, i en Ramme af Skov, lunet af en lille Lund, hviler her de Lidendes og Fortabtes Fe under et Grøntsvær, der dufter af Blomster. Rundt om hendes lille Gravhøj staar der St. Hansaften en gennemsigtig Sky af Em. Rugen er i Dræg.

Selve Graven er simpel: En flad Høj, saa lav, at den end ikke rager op over Sædmarkerne. I sin ydre Form, - et højt Stengærde, der indfatter det hele - minder den om Uranienborgs Ruiner. Gennem en lav Træindfatning betræder man den fredhellige Plet, i hvis Midte ligger en kløvet Sten.

At Tusinder af syge Mennesker St. Hansnat har fundet Lægedom paa Graven, er forlængst bevist. Forklar det, hvem der kan!

Naturomgivelseme, Nattelyset og noget vist berusende i Luften maa vel her formaa at paavirke syge Menneskers modtagelige Nerver.

Imedens var Klokken bleven 10¹⁰, Østhimlen var mørk, men endnu strakte sig fra Vesten lange lysende trolldagtige Fingre ind over Himmelbuen, hvori der hist og her blinkede en Stjerne. Fra de fjæme Høje lyste St. Hansaftenens Blus.

Jeg var i den største Spænding. Vilde der komme Syge? Og kom de, hvorledes burde man da forholde sig uden at krænke deres Andagt og dog faa alt at se?

Jeg forsøgte først en Plads bag Træeme, men den var ubekvem. Saa tog jeg en Beslutning, gik op paa Graven og kastede mig, ind viklet i min Frakke, ned i det bløde og dugfugtige Græs.

Jeg laa en Time, lyttende, og jeg tilstaar det, ikke uden Hjærte banken. I Dammen kvækkede Frørerne. Med syngende Vingslag fløj Strandfugle hen mod Tibirke - jeg hørte Trin.

Det var to Mænd, den ene halt og krumbøjjet, den anden, saavidt jeg kunde skimte gennem Mørket, ganske ung. De satte sig udenfor Graven.

»Du skulde dog forsøge det,« sagde den unge.

»Nej,« stønnede den Gamle, »hun er og bli'r 3 Tommer for kort.« Hvad dette var for en hun, forstod jeg først, da Samtalen efter flere Afbrydelser og Pavser atter fortsattes. Den halte Mand var Brøndgraver og syntes i sin Embedsgæmning at have faaet knækket alt, hvad der overhovedet kan knækkes i en Brøndgraver: Kraveben, Ribben, Arme og Skinneben. Under en af disse Ulykker var det ene Ben ble-

vet 3 Tommer kortere end det andet. Manden boede nok i Nærheden; han .var gaaet til Graven, men nu standsede han. Var han Tvivler?

Samtalen blev afbrudt ved, at to Kvinder nærmede sig, saa to til, og endelig endnu en. De gik alle ind gennem Laagen, hvor 3 af dem tog Plads ved min Side. De to af disse K vinder forekom mig ganske unge, syntes at være syge og vistnok meget syge. De sukkede og drog Vejret med Besvær. Den tredje, der var noget ældre, viklede dem ind i medbragte Tæpper. Min Nærværelse syntes ikke at foruro-lige hende. Rimeligvis antog hun mig for en Lidende. Hun hilste med et Guds Fred!

Disse Syge, der kom fra Kilden, lagde sig nu ned paa Graven i den treenige Guds navn. Et Øjeblik efter laa de roligt udstrakte, nu og da sukkede den ene dybt. Det lød saa ganske sælsomt gennem Natten.

Udenfor paa Skrænten fortsatte Mændene dæmpet deres Samtale, men jeg fulgte den ikke. Dertil var jeg for betaget af det naive St. Hansaftensspil. Saaledes havde de Syge hver St. Hansaften søgt dette Sted i over 800 Aar, nøjagtig under samme Former, dog uden Referent.

MIDNAT

Stille, stille -
Midnatsstunden er for Haanden,
svøbt i Taagens hvide Klæde stiger den fra Engen.
Stille. Hvorfor er du Tvivler? Bøj dit Knæ for Aanden,
der i blide Nattevinde stryger over Sygesengen,
som er redt imellem vaade Græsstraa.

Stille, stille
ser du ej vi knæler i et Tempel?
Over os den dybe Himmel højt sig hvælver.
Ser du ej igennem Kuplen tusind klare Stjerner tindre -
ned til dig, der i din Afmagt skælver.
Føler du ej Gravens Aand, der vil din Smærte lindre?

Stille: Over Marken gaar en sagte Susen,
hvad var det du pludselig fornam?
Mellem Græsset smaa St. Hans-Orm lyser,
spredt rundt om Graven gyldne Bræmmer.
Er det dem, der nu de Febersyge skræmmer,
eller er det Landsbyhundens fjærne Glam?

Stille, stille - tusind Lyde gennem Natten klinger.
Er det Mosekonens Bryg, der bobler i den hvide Taage
...over Gærdets Popler fly'r en ensom Raage -
og en lydløs Flagermus paa lodne Vinger.

Stille, stille. Midnatssolen nu om Jordens Akse glider,
brudt er Grænsen for de lyse Nætter, Somræn lider.
Fra imorgen Solen atter mod sit varme Hjem i Syden skrider.

Kl. var 12¼. Jeg havde glemt, at jeg var Journalist, men nu begyndte jeg at rette mine Spørgsmaal til de Lidende, der laa mig nærmest. Men Spørgsmaalene frøs som Isarabesker paa min Tunge. Mit sparsomme Forraad af Frimodighed slog Klik. Jeg maatte gaa. Jeg gik. -

Saa Farvel, sov trygt, I Syge,
her ved Jordens store Hjærte, drik dens Kraft
og drøm saa godt I kan om Lys og Lykke.
Og naar Solen atter stiger frem af Havet,
gid I da kan vandre bort herfra foruden Stav og Krykke.
Stille, stille - -

Henrik